

Посилання на статтю

Дорошко М.В. Інтерпретація інформованості ОПР згідно до існуючих тлумачень економічної безпеки / М.В.Дорошко // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СЛУ ім. В.Далія, 2011. – № 1(37). – С. 136-141. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/37/11dmvteb.pdf>

УДК 007:65.012.8

М.В. Дорошко

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІНФОРМОВАНОСТІ ОПР ЗГІДНО ДО ІСНУЮЧИХ ТЛУМАЧЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Розкрито тлумачення економічної безпеки структури внутрішньоорганізаційної формальної комунікації через існуючі інтерпретації економічної безпеки. Рис. 1, дж. 10.

Ключові слова: економічна безпека, інформованість, система комунікацій.

М.В. Дорошко

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ИНФОРМИРОВАННОСТИ ЛПР СОГЛАСНО СУЩЕСТВУЮЩИМ ТОЛКОВАНИЯМ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Раскрыто толкование экономической безопасности структуры внутриорганизационной формальной коммуникации через существующие интерпретации экономической безопасности. Рис. 1, ист. 10.

M.V. Doroshko

INTERPRETATION OF INFORMATION PROVIDING THE DECISION-MAKER ACCORDING TO EXISTENT UNDERSTANDING OF ECONOMIC SAFETY

Understanding of formal internal organizational communication structure's economic safety through existent interpretations of economic safety concept is exposed.

Постановка проблеми. Праця управлінського колективу будь-якого підприємства у більшому ступеню є роботою з відомостями, а вони передаються через систему комунікацій на підприємстві. Комунікаційний процес спрямовано на забезпечення ОПР інформацією, яка необхідна йому для прийняття рішень. Забезпеченість ОПР інформацією, яка здійснюється через систему комунікацій, характеризує інформованість ОПР. В залежності від прийнятих управлінським колективом рішень, які будуть доведені до виконавців, буде розвиватися діяльність організації та від якості цих рішень залежить ефективність діяльності та економічна безпека підприємства. Тобто уся діяльність організації ґрунтується на комунікаціях, що забезпечують інформованість ОПР. Інформованість є категорією через яку можна характеризувати економічну безпеку комунікаційної системи. У той же час варто зазначити, що хоча економічна безпека є характеристикою, підпорядкованою іншій характеристиці – економічній ефективності, але для допоміжних підсистем підприємства вона стає основною, оскільки власна економічна ефективність таких підсистем входить у конфлікт із

“Управління проектами та розвиток виробництва”, 2011, № 1(37)

1

економічною ефективністю основних підсистем і всієї системи цілком. Для таких допоміжних підсистем, якою є й комунікаційна система забезпечення ОПР відомостями, тобто підсистема, що забезпечує інформованість ОПР, власна економічна ефективність не є основним критерієм оцінки функціонування – основним стає економічна безпека.

Тому **ціллю статті** є розглянути економічну безпеку комунікаційної системи, що спрямована на забезпечення ОПР відомостями, та характеризується інформованістю ОПР, та інтерпретувати її згідно до тлумачень економічної безпеки, що існують на даний час у науці.

Огляд літератури. Категорія економічної безпеки по-різному трактується в науковій літературі. Так, наприклад, на думку В.Тамбовцева, "...під економічною безпекою тієї або іншої системи потрібно розуміти сукупність властивостей стану її виробничої підсистеми, що забезпечує можливість досягнення цілей всієї системи" [1]. Схожі визначення дають «економічній стійкості» і «гомеостазу системи», простежується зближення цих категорій, рівно як і певне ототожнення інструментаріїв забезпечення економічної безпеки, управління ризиками, антикризового управління, подолання невизначеності взагалі.

Достатньо широке тлумачення "економічної безпеки" як стану підприємства, який забезпечує здатність протистояти несприятливим зовнішнім діям, і відповідно – можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, у тому числі, і в несприятливих умовах, незалежно від характеру впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства, масштабу і характеру внутрішніх змін. Близько по широті і визначення через «захищеність»: "захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності". Оцінку такого стану В. Тамбовцев визначає через незначну (допустиму) ймовірність небажаної зміни яких-небудь якостей, параметрів належного йому майна і зовнішнього середовища, що його зачіпає [1]. В. Шликов економічну безпеку підприємства розглядає як мінімізацію втрат і збереження контролю над власністю [2]. У якості забезпечення економічної безпеки підприємства пропонується побудова системи захисту його економічних інтересів, у якій основна увага надана питанням боротьби з несумлінною конкуренцією, забезпеченню інформаційної безпеки і правовому захисту інтелектуальної власності. В. Забродській трактує економічну безпеку фірми як «кількісну і якісну характеристику властивостей фірми, що відображає здатність "самовиживання" і розвитку в умовах виникнення зовнішньої і внутрішньої економічної загрози» [3], що ще ширше по значенню. Значно вужче таке визначення «умови, що створює держава, які гарантують схоронність економічної системи від нанесення непоправної шкоди зі сторони зовнішніх та внутрішніх загроз» [4]. Тобто економічну безпеку створює зовнішнє середовище.

Є. Олейніков визначає економічну безпеку підприємства як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для попередження загроз та забезпечення стабільного функціонування підприємства у теперішньому та майбутньому [5]. Таким чином, демонструється інакший підхід – щодо ресурсів, що використовує організація. Але у визначенні не розглядаються некорпоративні ресурси, які теж можуть бути присутніми та формувати економічну безпеку.

Безпека підприємства – це такий стан його правових, економічних і виробничих відносин, а також матеріальних, інтелектуальних й інформаційних ресурсів, що виражає здатність підприємства до стабільного функціонування [6, с.3]. Автор акцентує увагу та ресурси та на відносини, а критерієм економічної безпеки показує стабільне функціонування.

Економічна безпека підприємства (фірми) – це такий стан даного господарського суб'єкта, при якому життєво важливі компоненти структури й діяльності підприємства характеризуються високим ступенем захищеності від небажаних змін [6]. Автор загострює увагу на структурі підприємства та говорить не про «загрози», а про «небажані зміни».

У роботі [7] запропоновано розглядати економічну безпеку як міру узгодженості інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, а будь-який інтерес підприємства – як його взаємозв'язок з суб'єктами зовнішнього середовища, у результаті якого підприємство отримує прибуток [7, с. 137-138]. Така інтерпретація також акцентує увагу на взаємозв'язку зовнішнього та внутрішнього середовища, але у зовсім іншому розрізі – узгодження інтересів. У роботі [8] у якості критерію економічної безпеки пропонується використовувати досягнення мети.

Основна частина. У контексті дослідження діагностики економічної безпеки структури формальної комунікації підприємства предметом діагностики є економічна безпека, а об'єктом діагностики виступає система внутрішньоорганізаційної формальної комунікації процесу прийняття управлінських рішень.

Щоб перейти до дослідження економічної безпеки комунікаційної системи, звернемося до інтерпретацій поняття «економічна безпека», що є актуальними у даний час у науці. Автори узагальнюють приведені та інші існуючі підходи до розуміння економічної безпеки у трьох інтерпретаціях. Зазначимо, що автори приймають існуючі розуміння економічної безпеки лише узагальнюючи їх.

Перша інтерпретація може бути названа «ресурсозабезпеченість». Згідно до цієї інтерпретації економічна безпека об'єкта – це стан об'єкта, при якому не виявляється недостатність у ресурсах, потрібних для забезпечення технологічного процесу під час функціонування.

Інша інтерпретація враховує взаємозв'язки та взаємодоповнення зовнішнього та внутрішнього середовища організації. Дано такій інтерпретації назву «компліментарність», так як економічна безпека створюється саме сполученням внутрішнього та зовнішнього середовища. У такій інтерпретації може бути два аспекти – середовище створює умови, які забезпечують стан економічної безпеки та підприємство зберігає його незмінним – назовемо таку інтерпретацію «невзбентеженість». Так, можна відрізнити «захищеність» – такий стан забезпеченості внутрішнього середовища спеціальними засобами, при якому загрози зовнішнього середовища не спричиняють негативних наслідків, та «комфортність» – такий стан зовнішнього середовища, який не спричиняє негативних наслідків (дис. рис. 1). Чи навпаки у «компліментарності» можна виділити здатність до адекватної реакції на зовнішнє середовище. Назвемо таку інтерпретацію «адекватність». Можна виділити «стійкість» та «гнучкість». Сстійкість передбачає здатність протистояти зовнішнім загрозам. «Гнучкість» означає здатність системи змінюватися (реагувати) відповідно до впливу зовнішнього середовища, що дозволяє уникнути негативних наслідків – здатність уникати негативних впливів.

Третя інтерпретація економічної безпеки – гармонізація інтересів («узгодженість»). У такому стані об'єкта, агенти процесу функціонування працюють скооперовано, тобто навіть при наявності конфлікту інтересів агентів, стимул щодо кооперації сильніше, ніж стимул до конфлікту, або агенти знайшли компроміс.

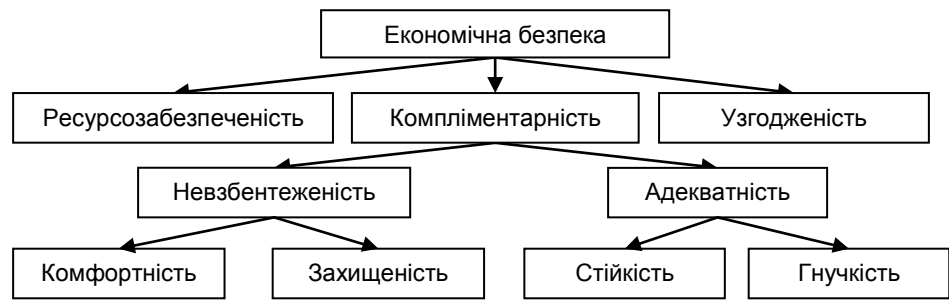

Рис. 1. Інтерпретації поняття «Економічна безпека»

Звернемо увагу, що прийняті розуміння економічної безпеки не є її аспектами, які кожний у повній мірі характеризують економічну безпеку, та використання кожного з них давало б повне уявлення про відповідність стану функціонуючого об'єкту економічній безпеці. Мова йде саме про інтерпретації, які існують, доповнюють одна одну та деякі навіть у якійсь мірі перетинаються одна з одною, та, таким чином, формують найбільш можливе на даний час розв'язання науки розуміння економічної безпеки.

Система внутрішньоорганізаційної формальної комунікації процесу прийняття управлінських рішень, що є об'єктом діагностики, яка характеризується структурою внутрішньоорганізаційної формальної комунікації (надалі СВОФК) та складом елементів цієї системи. СВОФК – це співвідношення: співпрацівників, що збирають, перероблюють, передають відомості; груп зібраних, перероблених, переданих відомостей; функціональних зобов'язань; елементів моделей прийняття управлінських рішень та різноманітних альтернативних моделей прийняття управлінських рішень.

Склад елементів системи внутрішньоорганізаційної формальної комунікації процесу прийняття управлінських рішень формують конкретні умови проблемної ситуації, о яких зібрано відомості конкретним способом перетворення даних.

Інформованість ОПР, якого забезпечує комунікаційний процес з такою СВОФК, характеризує саму економічну безпеку СВОФК.

Виходячи з прийнятих інтерпретацій предмету діагностики – економічної безпеки, що було розглянуто, розглянемо об'єкт діагностики.

Головним суб'єктом функціонуючої системи, що розглядається, тобто діяльності управлінського колективу, є ОПР. ОПР є споживачем формальної комунікації, тобто функціонування системи комунікації з певною СВОФК спрямована на нього. Діяльність ОПР – прийняття рішень, а ресурс, який передається через систему комунікацій для прийняття рішення, – відомості. Таким чином, забезпеченість системи внутрішньоорганізаційної формальної комунікації ресурсом, який йому потрібен для виконання своєї діяльності та яким його можуть забезпечити, тобто ресурсозабезпеченість, є забезпеченість відомостями. А характеристика, яка визначає володіння відомостями, що надійшли, може бути обізнаність ОПР.

Комфортність у контексті діагностики СВОФК – це адекватність зовнішніх умов до апарату управління, а сама СВОФК у стані економічної безпеки характеризується достатністю якості. Зовнішнє середовище при цьому характеризується відсутністю складних ситуацій у діяльності апарату управління, – низькою частотою виникнення унікальних, неструктурованих ситуацій. Такий стан у контексті діяльності управлінського колективу можна назвати рутинністю, що характеризує виникнення неунікальних ситуацій.

Захищеність для СВОФК є забезпеченість цілісності даних та конфіденційності інформації у сполученні з доступністю її для певних користувачів, тобто є інформаційною безпекою («інформбезпека»).

Стійкість у такому контексті може бути розглянуто як стійкість якості рішень, що приймаються, до зовнішнього середовища. Тобто в незалежності від проблемної ситуації, що виникає, управлінський колектив здатний переробити такий об'єм даних, що дозволить прийняти рішення з достатнім рівнем визначеності. Стійкість у контексті СВОФК пропонуємо інтерпретувати як «впевненість». Оскільки здатність управлінського колективу аналізувати відомості в незалежності від складності проблемної ситуації не змінюється та управлінський колектив приймає рішення однакової якості, то у цих рішеннях можна бути однаково впевненим.

Гнучкість, тобто здатність змінюючись уникати негативних впливів, для СВОФК пов'язана з якістю агентів ІЗПУР, тобто є характеристикою людей, відношення яких у комунікаційному процесі регламентовано певним чином. У роботі [9] позитивні прояви людського чиннику, що полягають у здатності персоналу адекватно діяти в незнайомих або надзвичайних умовах названо версальним капіталом (якщо "універсальний" означає "придатний для різних випадків, але незмінний", то "версальний" – "змінюваний – у відповідності до ситуації, що настає") [9]. Оскільки означена характеристика СВОФК пов'язана саме з людьми, які через комунікацію об'єднані у певну структуру, та гнучкість виражається через їх здатність до такої реакції, пристосуємо поняття «версальність» до інтерпретації гнучкості структури формальної комунікації агентів цієї системи.

У контексті СВОФК має значення узгодженість між агентами комунікаційної системи. П.В.Кривуля показав вираження такої узгодженості у конвенціях агентів комунікаційної системи [10], що представляють собою домовленості між агентами ІЗПУР. Конвенції стають частиною відомостей для прийняття рішень, диктуючи вибір способу переробки інформації чи прийняття рішення. Узгодженість у контексті СВОФК зведено до існування конвенцій, тобто інтерпретувати узгодженість можна як «конвенційність» (див. рис. 2).

Виходячи з приведеної інтерпретації економічної безпеки СВОФК, бачаться наступні завдання щодо діагностики СВОФК: діагностувати обізнаність, рутинність, інформбезпеку, впевненість, версальність та конвенційність; підібрати показники, якими можна оцінювати обізнаність, рутинність, інформбезпеку, впевненість, версальність та конвенційність окремо, або у комбінаціях; виявити склад програм щодо покращення СВОФК через вплив на рівень обізнаності, рутинності, інформбезпеки, впевненості, версальності та конвенційності; розробити кількісні та якісні шкали оцінюваних характеристик; пов'язати кількісні та якісні шкали між собою та зробити прив'язування якісних станів до програм покращення СВОФК.

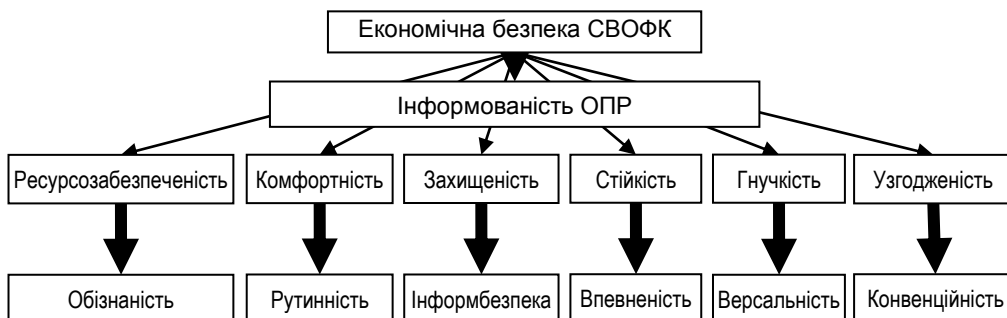

Рис. 2. Інтерпретація поняття «економічна безпека СВОФК»

Висновки. Всебічно діагностувати економічну безпеку системи можна характеризуючи її ресурсозабезпеченість, комфортність, захищеність, стійкість, гнучкість, узгодженість. Відповідними характеристиками економічної безпеки СВОФК є обізнаність, рутинність, інформбезпека, впевненість, версальність, конвенційність, звідки актуальними завданнями діагностики економічної безпеки СВОФК є діагностика само цих її характеристик. Сукупною ж характеристикою економічної безпеки СВОФК, яка включає всі ці характеристики, є інформованість ОПР.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тамбовцев В.Л. Объекты экономической безопасности России / В. Л. Тамбовцев // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С. 45-54.
2. Шлыков В.В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В.В. Шлыков. – СПб, 1999. – 138 с.
3. Забродский В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – №15-16. – С. 35-37.
4. Экономический словарь. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mirslivarej.com/content_eco/bezopasnost-jeconomicheskaja-20187.html.
5. Основы экономической безопасности. (Государство, регион, предприятие, личность)/ под. ред. Е.А. Олейникова. – М., 1997. – 288 с.
6. Стратегии бизнеса. Справочник / под ред. Г. Б. Клейнера. М.: КОНСЭКО, 1998. – 288 с.
7. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность, механизм обеспечения: Монография / А.В. Козаченко, В.П. Пономарёв, А.Н. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
8. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалько, А.С. Власков.– М.: Издательство «Ось-89», 2007.– 208 с.
9. Рибнікова Н.О. Про ідентифікацію задіяних у забезпеченні економічної безпеки підприємства ресурсів як виразників єдиного адаптаційного ресурсу / Н.О. Рибнікова, П.В. Кривуля. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.duep.edu/res/files/2110/Ribnikova.doc.
10. Кривуля П. В. Конвенции внутриорганизационных коммуникантов как условие информационного обеспечения принятия управленческих решений / П.В. Кривуля, М.В. Дорошко // Материалы научной конференции “Проблемы экономического и правового обеспечения менеджмента хозяйствующих субъектов” (памяти профессора В.Н.Ткаченко). Сб. научн. трудов Донецкого национального технического университета. – Донецк: ДонНТУ, 2008. – С.169-176.

Рецензент: Ляшенко О.М., доцент, к.е.н.

Стаття надійшла до редакції
21.02.2011 р.